

Sprawozdanie z Interdyscyplinarnej Konferencji Naukowej „Konflikt społeczny. Uwarunkowania – specyfika – przewyciężanie – skutki”, Poznań, 12 grudnia 2014 roku

W dniu 12 grudnia 2014 r. na Wydziale Studiów Edukacyjnych UAM odbyła się interdyscyplinarna konferencja naukowa pt. „Konflikt społeczny. Uwarunkowania – specyfika – przewyciężanie – skutki”, zorganizowana przez Zakład Edukacji Dziecka Wydziału Studiów Edukacyjnych Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza oraz Zakład Psychologii Edukacji i Wychowania Instytutu Psychologii Uniwersytetu Wrocławskiego. Konferencję patronatem objęli: Dziekan Wydziału Studiów Edukacyjnych UAM prof. zw. dr hab. Zbyszko Melosik oraz Dyrektor Instytutu Psychologii Uniwersytetu Wrocławskiego prof. UWr dr hab. Anna Oleszkowicz.

Celem konferencji było zwrócenie uwagi na ponadkulturowy i ponadczasowy charakter konfliktu społecznego; na jego uwarunkowania, specyfikę, sposoby przewyciężania i skutki.

³ M. Andrzejewski, *Domy na piasku. Domy dziecka. Od opieki nad dzieckiem do wspierania rodziny*, Media Rodzina, Poznań 2007, s. 204.

⁴ Tamże.

Konflikty społeczne wynikają z różnic między ludźmi i grupami społecznymi, dlatego też stanowią naturalne, znamienne zjawisko społeczne. Naturalność i nieuchronność ich występowania sprawia, iż konstruktywne radzenie sobie z nimi powinniśmy traktować jako podstawową umiejętność życiową implikującą odkrycie funkcji rozwojowej konfliktu, wzbogacającej ludzką egzystencję. W trakcie konferencji podejmowano dyskusję nad podstawami procesów społecznych o fundamentalnym znaczeniu dla zrozumienia i zarządzania konfliktami na poziomie interpersonalnym, wewnątrzgrupowym i międzygrupowym, a także w ujęciu interdyscyplinarnym: socjologicznym, pedagogiczno-psychologicznym, uwzględniającą także środowiskowy oraz osobowościowy wymiar konfliktów społecznych.

Konferencja stanowiła płaszczyznę wymiany doświadczeń wybitnych przedstawicieli polskich ośrodków naukowych zajmujących się tą ważną tematyką. Uczestniczyło w niej 13 profesorów reprezentujących główne ośrodki akademickie w kraju. W czasie obrad wygłoszono blisko 20 referatów, a prelegentami byli przedstawiciele 10 znaczących uczelni.

Prof. UAM dr hab. Małgorzata Cywińska oraz prof. UW r dr hab. Danuta Borecka-Biernat – przewodniczące komitetu naukowego i organizacyjnego konferencji – powitały Gości, a Dziekan Wydziału Studiów Edukacyjnych prof. zw. dr hab. Zbyszko Melosik wygłosił przemówienie otwierające obrady. Podkreślił w nim istotną rolę, jaką odgrywają tego rodzaju spotkania w rozwoju nauki oraz wskazał najnowsze osiągnięcia w dziedzinie pedagogiki, również dokonania Wydziału Studiów Edukacyjnych UAM.

Po uroczystym otwarciu konferencji rozpoczęła się część pierwsza sesji plenarnej dotycząca socjologicznego wymiaru konfliktów społecznych, której przewodniczyły: prof. UAM dr hab. Małgorzata Cywińska oraz prof. UW r dr hab. Danuta Borecka-Biernat.

Pierwszym prelegentem był prof. zw. dr hab. Zbyszko Melosik (*Konflikty tożsamości w społeczeństwie współczesnym: w niewoli władzy i wolności?*), który dokonał opisu dwóch rzeczywistości znamienych dla funkcjonowania współczesnego człowieka oraz ukazał związane z nimi konteksty pedagogiczne. Pierwsza rzeczywistość – co podkreślił Profesor – odnosi się do potężnych regulatorów życia społecznego i tożsamości, druga natomiast łączy się z pozorną (być może) wolnością jednostki w zakresie kreowania własnej tożsamości dzięki swobodnym wyborom w ramach kultury popularnej i konsumpcji.

Kolejny referat, który wygłosił prof. UAM dr hab. Tomasz Gmerek (*Konflikt językowy. Studium porównawcze obszarów Arktyki*) dotyczył istotności wartości języka jako podstawy formowania się przynależności kulturowej różnych grup etnicznych w obszarach Arktyki. Profesor wykazał, iż kwestie językowe w szczególny sposób ukazują paradoksy ochrony własnej tożsamości przez reprezentantów autochtonicznych społeczności, jak i konflikt istniejący pomiędzy nieuprzywilejowanymi i dominującymi grupami etnicznymi.

W drugiej części sesji plenarnej, której nadal przewodniczyły prof. UAM dr hab. Małgorzata Cywińska oraz prof. UW r dr hab. Danuta Borecka-Biernat, obrady skoncentrowane zostały wokół pedagogiczno-psychologicznych aspektów konfliktów społecznych.

Jako pierwszy – w tej części obrad – głos zabrał prof. zw. dr hab. Andrzej Olubiński (*Konflikt jako sytuacja wychowawcza*), który przedstawił konflikt jako czynnik przeobrażeń społecznych, zaznaczając, iż proces wychowania często przebiega w sytuacjach konfliktowych. Profesor wyjaśnił, iż stosunek wychowawczy w istocie może być swoistą, interpersonalną

sytuacją konfliktową, ponieważ celem oddziaływań wychowawczy jest ingerencja w zachowania podopiecznego. Prelegent podkreślił, jak istotny jest właściwie zaplanowany proces wychowania polegający na umiejętności konstruktywnego rozgrywania sytuacji konfliktowej.

Następny prelegent, prof. zw. dr hab. Andrzej Twardowski (*Konflikty interpersonalne – geneza, przebieg, przezwyciężanie*) zaprezentował szerokie teoretyczne podejście do problematyki konfliktów; wskazał na proces powstawania konfliktu, zaznaczając jego destrukcyjny i konstruktywny charakter. Profesor podkreślił, iż obecnie konflikty są nieuniknione, a nawet konieczne, ale sprawą najistotniejszą jest umiejętne radzenie sobie z nimi. I choć nadal sądzi się, że znaczna część konfliktów ma charakter dysfunkcyjny, to część z nich ma naturę funkcjonalną, przyczyniającą się do wzbogacania doświadczeń jednostki i motywującą do działania.

Wystąpienie drugiego prelegenta zakończyło część obrad plenarnych, a zaprezentowane referaty skłoniły uczestników konferencji do ożywionej dyskusji, która stała się okazją do wymiany spostrzeżeń na temat – zasygnalizowanych tu – bardzo istotnych kwestii.

Kolejna część obrad odbyła się w dwóch równoległych sesjach – pierwszej przewodniczyła prof. UAM dr hab. Małgorzata Cywińska, a poruszane tematy skoncentrowane były wokół środowiskowych odniesień aspektów pedagogiczno-psychologicznych konfliktów społecznych. W drugiej sesji, której przewodniczyła prof. UW dr hab. Danuta Borecka-Biernat, przedstawione zostały osobowościowe uwarunkowania wymiaru pedagogiczno-psychologicznego konfliktów społecznych.

Pierwszą prelegentką sesji I była dr hab. Bogusława Lachowska (*Style rozwiązywania konfliktów i ich efekty w kontekście jakości życia adolescentów*), która przedstawiła zależności między efektami oraz stylami rozwiązywania konfliktów w relacji między rodzicami i adolescentami, a przekonaniem o własnej skuteczności adolescentów, a także postrzeganej przez nich jakości życia. Prelegentka podkreśliła, jak istotnym czynnikiem przemian w relacjach wewnątrzrodzinnych w rodzinach z adolescentem jest komunikacja oraz rozwiązywanie konfliktów. A to, jak rodzina radzi sobie z konfliktami, istotnie oddziałuje na dobrostan dzieci, ich rodziców i całych rodzin.

Dr Katarzyna Wałęcka-Matyja (*Obraz wybranych sytuacji konfliktowych i sposobów ich rozwiązywania w percepcji rodziców adolescentów – analiza psychologiczna*) przedstawiła obraz wybranych obszarów konfliktów między rodzicami a adolescentami, a także dokonała określenia ich uwarunkowań. Autorka stwierdziła, że mimo iż rodzice najczęściej podejmowali – co wynikało z badań prelegentki – konstruktywne sposoby rozwiązywania konfliktów, to nadal część rodziców ulegała trudnym emocjom bądź unikała konfrontacji z problemem.

Następna prelegentka, dr Elżbieta Napora (*Parentyfikacja dziadków warunkiem bezkonfliktowości w rodzinach o różnej strukturze*) ukazała różnice w ocenie wsparcia społecznego dziadków dokonanej przez wnuczki i wnuków w rodzinach o odmiennej strukturze. Autorka wykazała, że wsparcie i pomoc dziadków ze strony matki jest znacząco korzystniej oceniane przez wnuczki niż wnuki, niezależnie od struktury rodziny.

Ocena ryzyka występowania konfliktów w związkach kohabitacyjnych w zależności od stażu wspólnego życia partnerów została dokonana przez prof. UŁ dr hab. Iwonę Janicką (*Staż związku kohabitacyjnego a ryzyko występowania konfliktów między partnerami*). Prele-

gentka na podstawie badań własnych wskazała na wysokie wskaźniki niestabilności tych związków w porównaniu z małżeństwami. Stwierdzono też zależność między stażem a poziomem integracji badanych związków ($p = 0,001$). Wzrost stażu zwiększa prawdopodobieństwo występowania konfliktów, co dotyczy związków kohabitacyjnych ($p = 0,017$).

Kolejna prelegentka, dr hab. Hanna Przybyła-Basista (*Co oznacza skuteczność i satysfakcja stron z udziału w mediacjach rodzinnych?*) nakreśliła problem skuteczności w mediacjach rodzinnych, które można postrzegać zarówno na płaszczyźnie obiektywnej, jako dojście do porozumienia końcowego (całościowego, częściowego), jak i subiektywnej, wyrażającej się np. w satysfakcji stron z udziału w procesie mediacji. Szczególnie istotna jest – co podkreśliła prelegentka – skuteczność mediacji realizowana w różnych kontekstach, jak np. mediacje prowadzone w systemie obligatoryjnym bądź dobrowolnym.

Na konflikty wśród dzieci w swoich rozważaniach uwagę zwróciła prof. UAM dr hab. Małgorzata Cywińska (*Specyfika konfliktów interpersonalnych w okresie średniego i późnego dzieciństwa*). Podkreśliła, iż konflikty interpersonalne dzieci mają szczególny charakter, implikowany ich rozwojowym dynamizmem. Mogą one zatem wynikać między innymi z egocentrycznego postrzegania świata przez dzieci, kształtowania się u nich podstaw tożsamości osobistej, trudności dzieci w dokonywaniu decentracji, nieumiejętności w radzeniu sobie z silnymi, negatywnymi emocjami. Prelegentka wskazała także na rozwojowy wymiar konfliktów dziecięcych, który należy łączyć ze stymulowaniem umiejętności emocjonalnych, społecznych i intelektualnych dzieci.

Kolejny prelegent, dr hab. Tomasz Zimny (*Źródła konfliktów szkolnych i ich znaczenie dla procesu edukacji młodzieży*) swoje rozważania skupił wokół źródeł konfliktów występujących w środowisku szkolnym. Jednostka organizacyjna, jaką jest szkoła, stanowi zbiorowość społeczną, która nierzadko generuje konflikty. Konflikty – co ukazał Prelegent – mogą dotyczyć osoby nauczyciela lub ucznia oraz sytuacji. Najczęściej występującymi konfliktami między nauczycielami a uczniami są te wynikające z nagannego zachowania uczniów, a także odnoszące się do ich ocen szkolnych. Między uczniami zaś źródłem konfliktów są ich agresywne zachowania (zaczepek, wyśmiewanie, obraza członków rodziny), rywalizacja.

Prof. PWSZ dr hab. Wojciech Maliszewski (*Konflikty w szkole. Uwarunkowania organizacyjne (instytucjonalne) i personalne (podmiotowe)*) zaprezentował szkołę jako miejsce, w którym zderzenie szerokiego spektrum niezbieżnych interesów występuje permanentnie. Konflikt w szkole jest procesem, który można opisać za pomocą różnych zmiennych. Różnorodność interakcji społecznych występujących w szkole wpływa na częstotliwość oraz charakter konfliktów. Szkoła jako system społeczny o tzw. gęstym nasyceniu relacjami komunikacyjnymi jest swego rodzaju – jak mówił prof. Maliszewski – „wulkanem” i dość często występuje tu erupcja sytuacji konfliktowych.

Ostatnia prelegentka sesji I dr hab. Alicja Senejko (*Specyfika globalizacji a konflikty zawodowe*) podczas swojego wystąpienia ukazała, jakiego rodzaju konflikty dotyczące aktywności zawodowej, zwłaszcza pracowników zatrudnionych w korporacjach, wynikają z globalizacji. Prelegentka dokonała przeglądu potencjalnych źródeł konfliktów zawodowych we wspomnianej tu dobie globalizacji. Referat został zakończony przedstawieniem możliwych strategii zapobiegających występowaniu konfliktów zawodowych związanych z zarządzaniem.

Sesja II, pod przewodnictwem prof. UW r dr hab. Danuty Boreckiej-Biernat, rozpoczęła się wystąpieniem dr Krystyny Balawajder (*Rola orientacji retrospektywnej w wyjaśnianiu eskalacji konfliktu*), która przedstawiła funkcję, jaką w rozwoju eskalacji konfliktu pełni orientacja temporalna zorientowana na przeszłość. Badania prowadzone przez autorkę referatu potwierdziły, że orientacja retrospektywna jest zmienną pośredniczącą między zagrożeniem wywołanym przez zachowania drugiej osoby a zachowania wroga w sytuacji eskalacji. Najsilniej na podejmowanie zachowań konfrontacyjnych wpływa afektywnie ujmowana przeszłość oraz retrospektywne oczekiwania.

Następnie dr Krystyna Węglowska-Rzepa oraz dr Justyna Jagiełło przedstawiły zależność pomiędzy cechami osobowości a stylami rozwiązywania konfliktów (*Osobowość a style rozwiązywania konfliktów*). Prelegentki zaprezentowały wyniki badań, w których wskazały, iż cecha ugodowości koreluje dodatnio ze stylem kompromisowym i ujemnie ze stylem rywalizacyjnym, natomiast cecha neurotyzmu koreluje dodatnio ze stylem unikowym.

W referacie prof. UO dra hab. Wiesława Sikorskiego (*Lęk komunikacyjny u uczniów i jego następstwa w radzeniu sobie z konfliktami interpersonalnymi w klasie szkolnej*) podkreślono, iż lęk komunikacyjny objawia się strachem przed werbalnym porozumiewaniem się w różnych sytuacjach interpersonalnych. Badania wykazały, iż wysoki poziom lęku komunikacyjnego skutkuje atakiem i obroną w obliczu nieporozumień w klasie szkolnej; częściej pojawiają się siłowe metody w walce z oponentem, a znacznie rzadziej dochodzi do wykorzystywania sposobów opartych na perswazji, argumentowaniu czy negocjowaniu.

Prof. UW r dr hab. Danuta Borecka-Biernat (*Emocje jako wyznacznik strategii radzenia sobie w sytuacji konfliktu społecznego uczniów polskich szkół gimnazjalnych w Wilnie*) przedstawiła znaczenie emocji w generowaniu konstruktywnych i destruktywnych strategii radzenia sobie adolescentów w sytuacji konfliktu społecznego. Na podstawie analizy zebranego materiału badawczego prelegentka stwierdziła, że adolescenti stosujący w sytuacji konfliktu społecznego strategię destruktywną przejawiają wyższy poziom emocji negatywnych. Natomiast gimnazjaliści, którzy w sposób konstruktywny sterują swoim zachowaniem, w tego rodzaju sytuacjach charakteryzują się wyższym poziomem emocji pozytywnych.

Wystąpienie dr Małgorzaty Kuśpit (*Postawa twórcza a zachowania agresywne w sytuacji konfliktu społecznego u osób w okresie wczesnej dorosłości*) skoncentrowane zostało na określeniu wzajemnych relacji pomiędzy zachowaniami agresywnymi a postawą twórczą oraz postawą odtwórczą. Na postawę twórczą składają się określone właściwości, takie jak nonkonformizm czy zachowania heurystyczne, natomiast na odtwórczą – konformizm i zachowania algorytmiczne. Prelegentka przedstawiła rezultaty badań, które wykazały, że istnieją wzajemne relacje pomiędzy postawą twórczą a reakcjami agresywnymi.

Ostatnia prelegentka, mgr Monika Kostusiak (*Mechanizm powstawania konfliktu w organizacji na przykładzie relacji tancerza i aktora z reżyserem i choreografem*) ukazała znaczenie i mechanizm powstawania konfliktu w organizacji oraz jego pozytywne rozwiązania na przykładzie relacji w mikrośrodkowisku teatralnym. Rozważania teoretyczne zostały skonfrontowane z doświadczeniami Autorki referatu z jej pracą w teatrze, a także z obserwacjami oraz wywiadem z zawodową tancerką i osobą debiutującą w zawodzie aktorki.

Po zakończeniu obrad w dwóch sesjach, przewodniczące komitetu naukowego i organizacyjnego konferencji – prof. UAM dr hab. Małgorzata Cywińska oraz prof. UW r dr hab. Danuta Borecka-Biernat – dokonały oficjalnego zakończenia konferencji, dziękując prelegentom oraz słuchaczom za liczne przybycie, obrady, spotkania i rozmowy umożliwiające interdyscyplinarne pochylenie się nad konfliktami społecznymi we współczesnym świecie – nad umiejętnym zarządzaniem tymi niezwykle trudnymi i znaczącymi sytuacjami w naszym życiu.

mgr Julia Kisielewska-Meller